

voorts meerdere vergaderingen, die wel bindende besluiten kunnen nemen, maar geen besturen zijn. 5. Het Reglement laat de bestuursmacht tenslotte uitlopen in een synodale commissie, bestaande uit drie leden, met bevoegdheden die moeilijk in overeenstemming te brengen zijn met de kerkorde.¹²

De Christelijke Gereformeerde Kerk heeft dus - naar van Nederduitse Gereformeerde zijde haar werd voorgehouden - behalve de gereformeerde kerkorde van 1618/19 een collegialistisch reglement in de sfeer van de staat, dat daar de betekenis van een statuut heeft. De meeste christelijke gereformeerden wisten zelfs niet van het bestaan van het Reglement, maar de aandacht ervoor werd hoe langer hoe groter, met het gevolg dat er nu ook bezwaren rezen in de Christelijke Gereformeerde Kerk zelf. Deze uit eigen kring ingebrachte bezwaren vormden het uitgangspunt van het besluit dat door de synode van Leeuwarden 1891 werd genomen 'ook afgezien van de Vereniging'. De strekking was, dat de Dordtse kerkorde de plaats van het Reglement zou innemen en de dienst ervan vervullen. Een commissie zou ter zake de toestemming der gemeenten moeten verzoeken, en na verkregen instemming de nodige stappen bij de regering moeten ondernemen.¹³ Nadat alle gemeenten op één na (Waddinxveen) hun goedkeuring hadden te kennen gegeven en de nodige demarches bij de Hoge Overheid waren gedaan, werd op 14 januari 1892 door de minister van justitie bevestigd, dat de regering voortaan 'alleen met de Dordtse Kerkenordering als de Bepalingen der Christelijke Gereformeerde Kerk rekenen' zou.¹⁴ Het Reglement was vervallen. Aan de enige voorwaarde, die de synode van de Nederduitse Gereformeerde Kerken 's-Gravenhage 1891 voor de vereniging nog stelde, was voldaan.

III.

Betekende het verdwijnen van het Reglement tegelijk het einde van collegialistische opvattingen in de Christelijke Gereformeerde Kerk? In het begin van dit artikel citeerden we Kuyper, die *ongereformeerd* noemde de bij hen voorko-

12. De bezwaren werden nog eens opgesomd en toegelicht door A. Kuyper in zijn artikelen 'Het Statuut van 1869', in: *De Heraut*, nos. 546-548 (10,17 en 24 juni 1888). Een opsomming eveneens in: *Memorie van toelichting bij de Concept-acte van ineensmelting van de Christ. Geref. Kerk en de Ned. Geref. Kerken*, Leiden 1889, 43-45.

13. *Handelingen Synode Leeuwarden 1891*, 93v.

14. Na brief van minister van justitie dd. 7 jan. 1892. Het rapport van de commissie in: *Handelingen Synode Amsterdam 1892*, Bijlagen, 28-31. Bijzonderheden over het werk achter de schermen in: R.H. Bremmer, *Herman Bavinck en zijn tijdgenoten*, Kampen 1966, 70-74. Briefwisseling na het resultaat met deputaten Synode Nederd. Geref. Kerken in: *Acta der Vierde Voorloopige Synode van Nederduitse Gereformeerde Kerken*, Amsterdam 1892, 98-101.